



# מגיד ירחים

אדר ב

עלון חדשי להנחלת משנתו ומורשתו של מרן הראי"ה קוק זצ"ל ■ גיליון מס' 101 ■ אדר ב' תשס"ח

על משנת הראי"ה מאת הראי"ה קוק זצ"ל

**ראוי להכיר את הנם עם הטבע בערך של אחדות, שהרי מעשה די כולם אחד הם, ומה שמחפר הטבע בהנהגה הכללית - הנם ממלא אותו. עין אי"ה ברכות, פרק הרואה, דף נד, א**

עם ישראל לפני הנס בפורים היה במשבר רוחני, כלשון הגמרא במגילה "נהנו מסעודתו של אותו רשע", מציאות זו גרמה לנתק מתורת ישראל ומהשאיפה לחזור לארץ ישראל. מרדכי מכנס את כל היהודים לכנס תשובה גדול שבמרכזו צום ותפילה, ובמקביל בתור ראש הסנהדרין שלא הניח כמותו בארץ ישראל - הוא מעבר את השנה עיבור השנה מחבר את עם ישראל לקדושת ארץ ישראל ומחבר אותם להנהגה הייחודית שלהם, הנהגה המחברת את הנס עם הטבע.

ראה המן שהפור נפל בחודש אדר, הוא החודש שבו מת משה רבינו, שכוחו היה בניסים גלויים, שמו בליבו, וחשב שבדרך הטבע יצליח לגבור ח"ו על ישראל, שהרי הכח הניסי לא קיים בהם. חז"ל מסבירים (מגילה י"ג) כי המן לא ידע שמשה גם נולד בחודש אדר, לידתו של משה מציינת את מדרגתו הניסית הטבועה בישראל לדורות, וכח זה הוא שהוביל לנס הפורים.

הנס אירע אם כן בחודש אדר ראשון, המציין את הכח הטבעי של ישראל, ואז עשו ישראל משתה ושמחה על ההצלה הטבעית-גופנית; אבל מרדכי שעיבר את אותה שנה קבע של דורות נחוגג את חג הפורים באדר השני המציין את הכח הרוחני המיוחד של עם ישראל, את "סוד העיבור" הנותן להם את יכולת הקיום בעולם הטבעי לכן לדורות קריאת המגילה ומצוות החג הם בחודש אדר שני ואילו איסור ההספד והתענית קיים בשני האדרים, ולפי חלק מן הפוסקים יש לנהוג גם משתה ושמחה באדר הראשון.

היכולת לזהות את הנס בתוך הטבע היא כוחם של גדולי האמונה, המתבוננים בעולם הטבעי ומזהים בתוכו את הנס. הרמב"ן על התורה מלמד אותנו שנס נסתר בתוך הטבע גדול מנס גלוי, הנס הנסתר הוא מתמיד וקבוע ואילו הנס הגלוי הוא זמני.

**"אורות עולמים אלו כלולים הם בהופעת האחדות של הנס והטבע, אשר יאחדו על ידי משכילי טהר, החוזים בבטחה ובגילוי גמור את יד ד' אלהי ישראל בכל חליפות העתים ומכירים את התסיסות ההסתוריות, כמו הטבעיות והעולמיות" (אורות עמ' כ"ח).**

"סוד העיבור" מחבר אותנו לסוד ההנהגה של הקב"ה את עם ישראל ולקשר המיוחד לארץ ישראל, העיבור מציב בפנינו אתגר גדול של העמקת מהותנו הלאומית.

הרב בנימו ברונר, צפת ת"ו  
bnayahu@012.net.il

במרכזו של חודש אדר נמצא חג הפורים. עיבור השנה מתקיים על ידי הוספת חודש לאדר הראשון. בהוספת חודש זה אנו משלימים את הפער שנוצר בין שנת הלבנה לשנת החמה, והשלמה זו מגבירה את האורה בעולם, "ואם השנה מעוברת אז החשבון הכללי של הקפת החמה מגביר פעולתו, משלם חובו להשלים את ההקפה הפרטית החדשית של הלבנה, מתאדרת האורה" (מאורות הראי"ה, שבועות, עין איה למתן תורה עמ' קפב). הלבנה היא ביטוי של עם ישראל, בעוד החמה מבטאת את אומות העולם. עם ישראל אינו יכול למלא את ייעודו ללא קשר לעולם בכללותו, ולכן אנו זקוקים להשלמה. קיומו של עם ישראל הוא בבחינת "נס", עם המתקיים למרות רדיפות מעשיות ורוחניות במשך אלפי שנים. הנס מתגלה בתוך הטבע של העולם הזה, ולכן יש צורך לחברו אל הטבע; החיבור אל הטבע הוא סוד העיבור.

בתלמוד הירושלמי במסכת מגילה למדנו: "אותה שנה מעוברת הייתה שנאמר: מיום ליום ומחדש לחדש שנים עשר הוא חודש אדר" ומסביר בעל "קרן העדה" (מפרשני הירושלמי), שחודש שנים עשר הוא תמיד חודש אדר, מדוע הפסוק מוסיף: "הוא חודש אדר"? כוונת הפסוק היא לומר: "הוא חודש אדר הי"ג". מרן הרב זצ"ל ב"מאורות הראי"ה" לפורים, חולק על הסבר זה וסובר כי פשט הפסוק מדבר על חודש שנים עשר ולא שלשה עשר. אותה שנה של הנס הייתה מעוברת אבל הנס היה באדר ראשון, ואילו השנה שאחריה הייתה שנה רגילה.

עוד מסביר הרב שהעיבור הוא סוד המיוחד לעם ישראל: "דהעיבור נקרא סוד עם ד'" כמו שכתוב בפסוק (ויחזקאל יג ט) "בסוד עמי לא יהיו" זה סוד העיבור, כדברי חז"ל (במסכת כתובות דף קיב, א), וצריך לבאר למה נקרא זה הסוד בשם 'סוד' עמי שנראה שהוא מציין סוד הנהגתו של ישראל במה שהיא מצוינת מהנהגת כל אומות העולם, הנהגה של עם ישראל היא הנהגה ניסית המחברת להנהגה הטבעית; עם ישראל פועל בתוך העולם אבל הנהגתו היא מיוחדת, הנהגה על-טבעית. עיבור השנה מציין את שתי הנהגות, חודש אדר ראשון, שהוא החודש השנים עשר מציין את ההנהגה הטבעית ואילו אדר שני מציין את ההנהגה הניסית.

עיבור השנה ניתן לעשות רק בארץ ישראל ולומדים זאת במסכת סנהדרין (דף יא, ב) מן הפסוק: "לשכנו תדרשו ובאת שמה", ורק כשראש הסנהדרין לא הניח כמותו בארץ ישראל ניתן לעבר את השנה בחו"ל.

## נקודות למחשבה ודיון

- מדוע מעשה העיבור נקרא בפי חז"ל "סוד"?
- מדוע חג הפורים נקבע באדר שני ולא באדר ראשון?
- מהו יתרוננו של הנס הנסתר על הנס הגלוי?



## השמחה כיצד

לבסוף "גזור שמאי והלל ולא קבלו מהם, ואתו תלמידי [=הביאו תלמידיהם גזור וקבלו מהם" (שבת יז). בדורם עדיין היו באומה עוז וגבורה ולא יכלו עדיין לתפוס למה הגבלות אלו הכרחיות. אבל הלל ושמאי צפו את המצב מראש "אבל הצעתם הועילה, כי אחר כך בימי תלמידיהם, שהדורות הלכו וחסרו ותוקף הממלכה ירד גם כן, עד שנפקחו העיניים לראות כי לא כעמים בשמחת החיים העליזים החומריים יתפאר ישראל, ולעומת זה נתגלה באופן בולט, צדדי החסרון שהשמחה הגסה פועלת על יסוד המוסר הישראלי" (עין איה שם פא).

### אושר השמחה העדינה

אך כל יחשוב אדם שבגלל זה הוא הפסיד, שהרי בכלל, השמחה החיצונית, לא שמחה אמיתית היא, אלא שמחה כוזבת היא. לעולם, שמחה אמיתית, פנימית היא. כותב מרן הרב זצ"ל: "לא יחשק לב אדם הישר לרדוף אחרי הצלחה, ששמחתה היא רק חיצונית. לעין הרואה מבחוץ ידמה, שיש שמחה בלב שוכן בארמונות מרווחים, ומרבה חגים ושאוון עליזים, אבל באמת הלב ריקן". "הידיעה הפנימית שבקרב נפשו, שחיינו הם אפס ותהו, שמאומה לא ישא בעמלו, שאינו עושה טוב ואינו מועיל בחייו והצלחתו, לא לעצמו ולא לעולם, הרעיונות הללו יגזלו השמחה התמידית האמיתית מאלה המתמכרים להצלחה החיצונית" (עין איה שבת פ"ב אות א). השמחה העדינה ש"אינה לשמחת החיים ההדיוטית, אלא יחשוב הטועה כי השקפה כזאת גורמת לסגור את דלת הרחבת תענוגי החיים". אדרבה, "מי ששמים כל מגמתם התכליתית בדברים המגושמים לבדם, לא יוכלו להתרומם אל קדושת הרעיונות ולשמח שמחה עדינה בחייהם, ובמלאת ספקם והזקנה תכביד עליהם ידה, ימצאו עצמם מבוהלים ודעתם מטורפת" (שם אות כט).

כך הוא ההמון, "הלא יבור לו על כרחו דרך בחייו, והחיים הם מלאים בחוגו הפכים וניגודים, הם סואנים וסוערים, והנפש מלאה תנועות והתרגשות, שמחה ועצב, כעס ורצון". ולצערנו, "ירדו מזה מדחי אל דחיי" (שם אות ר).

### השמחה השקטה והתדירית

על כל פנים, כאשר היא במידתה הנכונה, "השמחה ראויה וצריכה להיות נמצאת בטבעו של אדם תמיד" (שם צה), וזאת השמחה השקטה כפי שראינו בהתחלה. "שני מינים יש בעונג ואושר, המין האחד הוא המורגש בנפש באופן מתון, ממלא אותה קורת רוח ותקוה טובה, אבל אין עמה רעש והמייית חיי שמחה והרגשת עונג עמוק ומרעיש. ויש מין עונג שבא אל הנפש בשטף וחזקה וממלא אותה עז ועליזת ששון בהרעשה" (שם צז).

לכן "אפשר שיפלו בהם שני מיני טעויות רחוקות זו מזו בקצוותיהן". הטעות האחת היא לתת לשמחה להתפרץ על פי טבעו הפרוע של האדם, אשר עליה נאמר: "ולשמחה מה זו עושה" (שבת ל). הטעות השנייה היא הפוכה, "להדריכו את ההיפוך ממה שהוא עליו מוטבע" ועל שמחה זו

אך לגבי השמחה, שונה הדבר, לא רצו חכמינו "שישראל כעמים ישמח בימי חול כימי מועד על יין ושכר ושחוק משחקים והוללים", "שלא לשמוח אל גיל כעמים בהמון ופומבי" (שם עז). אמנם הלל סבר ש"ראוי להכיר את יסוד השמחה ההמונית כאחד מצרכי החיים המוכרחים עד שאין לבצרה (=להגבילה) ולצמצמה רק בתכליות ותעודות רמות" (שם עח). אך בית שמאי סברו שלא "החיים המקולקלים בשוק" הם שיקבעו, ו"שאי אפשר כלל להנהיג באומה חיי שמחה של טהרה ושל תעודה קדושה". אין להכנע לחיים ואין לקבוע את האמת של תורה על פי השוק. "חלילה שישיפיעו החיים שחוץ לבית המדרש בקלקולם על כח חיתוך ההלכות" (שם עט).

"הלל איש החסד, ראה את החיים כולם בצד הטוב. גם את הנפש האנושית", ולכן לדעתו "לאיש ישר... לא תיק השמחה המתרחבת. ישמח ויעלז, ירנן וירעע, כרב לשמחתו ייטב לבר". אבל שמאי לקח בחשבון שיש "בנפש האדם גם כן הצד הרע, הכח המתפרץ לבלע כל קודש". אם נתיר לאדם את "השמחה המתרחבת... הנה שחוק וקלות ראש מרגילים לערוה (אבות ג, יג), השמחה תפרוץ גבולות ואחריתה תוגה... ותמעט הדרת מדות הקדושה והצניעות".

שמאי "הכיר יפה גם כן את הצדדים הרעים שיש בנפשות... הציג את צדדי המגרעות שנקלטו בעונויו גם בישראל ואיך הם צריכים ביותר שמירה מכל קלקול ופריצות גדר". הלל שמע את הדברים, "לא מצא און להתנגד", "ואותו היום היה הלל כפוף ויושב לפני שמאי כאחד מן התלמידים" (שבת יז), כלומר "כפף את מידתו הנוחה והטובה למען האמת הברורה שבמצויאות" (עין איה שם פ).

### טבעיות השמחה

מרן הרב קוק זצ"ל מלמדנו "כי השמחה היא לאדם טבעית". "האדם טבע עומד לאהוב את החיים ושמחתם", ועליו להשמר מגורמים המשביתים שמחה זו (עין איה שבת פ"א, ל). בכך הוא מלמדנו שני דברים: לא רק שמחה היא טבע האדם, אלא שזהו טבע טוב שיש לשמרו. זאת מנין לו:

התשובה פשוטה: מדות טובות הן מצוה של תורה, כדברי הרמב"ם: "מצווין אנו ללכת בדרכים האלו הבינוניים והם הדרכים הטובים והישרים, שנאמר: והלכת בדרכיו" (הלכות דעות א, ה). ואחת המדות הטובות היא שמחה, כדברי הרמב"ם: "לא יהא מהולל ושחוק ולא עצב ואוון, אלא שמח כל ימיו בנחת בסבר פנים יפות" (שם ד).

נמצאנו למדים שכמו כל מידה, גם בשמחה יש להשמר משכרון הפרזה המהרסת את התוס הפנימי. כדברי מרן הרב: "כי שלוות צדיקים הפנימית היא מחוברת תמיד עם תוס דרכם וטהרת לבבם", בניגוד למה שאדם "יוכל למלא ריקנותו על ידי סערת החיים החיצוניים, בשחוק עליזים ומשתה שמנים" (עין איה שבת פ"א, לח).

### שמירה מהפרזה

לכן, מסביר מרן הרב זצ"ל שביט שמאי מסרו נפשם, כדי שבעם ישראל לא יהא גיל כגיל העמים (הושע ט, א), ובזה נפסקה הלכה כמותם. ויש בזה חילוק בין התענוג ובין השמחה. באופן כללי, "לא כל העם יכולים להיות חסידים ואנשי קודש" עד שכל מעשיהם יהיו קודש. לכן לא רצו חכמינו להכביד על המון בית ישראל שלא יוכל להתענג במאכל ומשתה וכדומה גם שלא במקום מצוה וקדושה (עין איה שבת פ"א, עו).

## ירושלים במשנתו של רבנו הרצ"ה זצ"ל

המשך מעמ' 4

מרן הרב זצ"ל. במאמר זה הוא כותב: "כל אחד מאתנו הלא יודע באמת, כי הכותל הזה, בכל פשטותו האפילה, ובכל אותו החורבן והגלות אשר עליו וסביבו, "כותל הקינות" הוא לנו, כמו שהוא נקרא כן בפי אחרים ונכרים, כי אוצר החיים וגניזת אורם וחסנם הוא לנו". רבנו הביע שם את ביטוייו הנועז והנפלא כלפי הכותל

**"יש לבבות ויש לבבות,**

**יש לבות אדם ויש לבות אבנים**

**יש אבנים ויש אבנים**

**יש אבני דומה ויש אבנים לבבות"**

כמה פלאית היא העובדה שבמלחמת ששת הימים היה הוא האזרח הראשון שהגיע לכותל המערבי אחר כיבושו. הוא ועמיתו הרב "הנזיר" הובאו על גיפ צבאי לכותל המערבי מיד וסמוך לכיבושו, וזכו להיות האזרחים הראשונים בכותל עם שחרורו.

### ז. חזרנו הביתה

כלפי מי שטוען "שירושלים היא קדושה לשלוש

**הרב י. איסר קלונסקי**

**רב גבעת מרדכי ים-ת"ן**

**מעורכי "אור לנתיבת" לרבנו הרצ"ה זצ"ל**



# אישים ואירועים

בחיי מרן הראי"ה זצ"ל

י"ט אדר תרס"ט 1909  
מרן הרב פונה לאכרי המושבות, לפנות אליו בשאלות וספקות המתעוררות  
אצלם בעניני עבודת האדמה לקראת שנת השמיטה שתחול בשנה הבאה  
תר"ע.



## הזכרת.

אבקש מכל אחינו יושבי הסיימות ת"ק הערים והיהודים,  
וסכל היפשי התורה שנוגע להם ענין השמיטה שהיה' בשנת ה"ר  
ע"ן הבעל"ב, שיקריבו להודיעני, כל אחד סמה שיזדמן לפניו  
ספיקות ושאלות, במדרי ההגדרה בעבודת ההגדרה, וכל ההלכות  
הסדרים השייכים לזה, כשנה הנ"ל הבעל"ב ע"פ דין הו"ח"ק, בן  
ימינו נא להודיעני כל מה שאפשר במדרי העבודה, ואופני  
מעשיהן, ומדרגת נחיצתם למצב הישוב, כי כל ידיעה שתודע לי  
בוה בסודם ואפשרי, תהן לנו אפשרית לברר יפה את הענינים  
כאופן שהיו מסודרים לפנינו בנה"י בבא תיר ההודאה שגזרם  
להלכה ולמעשה.

וד' יקים אותנו מהרה לו לעם על אדמת קדשו ויולך אותנו  
קוססיה, כבוד רב ובברכה ר' מציון, באהבה אמן  
הק' אברהם יצחק הכהן קוק  
עבר לעם קדוש על אדמת הקודש פה עיה"ק יפו והמושבות תובב"א

נאמר: "ושבחתי אני את השמחה" (שבת ל) ועין  
איה שם צח).

מצד אחד, יש להזהר מן "הצהלה והשמחה  
הילדותית... כי החיים והשכל יטפחו על פניו  
ויאמרו לו: "לשמחה מה זו עושה". החשבון  
שעליו נוסדה הצהלה הילדותית הלא הוא  
כולו שקר ותוהו, הדבר הנוצץ מרחוק ממראה  
עליות החיים החיצוניים, יאמת הבירור  
האמיתי את שקרו".

מצד שני, "השמחה היא אחת מהנסיות הטבעיות  
לאדם, האדם הבריא בנפשו וגופו יהיה תמיד  
עליו ושמח, וזאת היא הצורה הטבעית של  
הנפש הברואה". על כן אמר: "ושבחתי אני את  
השמחה", כלומר השמחה הידועה והטבעית  
לאדם בעצם טבעו" (שם צח).

## לימוד בשמחה

וכן "השמחה טובה הלב בדרישת התורה היא  
נאותה מאוד למצב הנפש, וראוי הוא לפי זה  
שתמיד יהיה העסק בתורה שעשוע לנפש  
ושמחה ללב". "אמנם עלינו שלא לשכח כי כבר  
אין אנו מוצאים את האדם על פי טבעו הטהור  
האמיתי, אלא, "נקשרה בלבבנו אוולת וחושך  
של הוללות וכל חמדת עין חיצונה". לכן  
בראשית דרכו הלימודית של האדם, ימצא  
קשיים, ועליו לזכור ש"אדם לעמל יולד" (איוב  
ה ז). ומכאן להדרכה חינוכית חשובה: "על כן  
נואלו מאד אותם שרוצים לעשות את כל  
מדרגות הלימודים גם כן לתלמידים הצעירים  
והמתחילים בערך של שעשועים". לא מיד  
תבוא השמחה, "אף על פי שיפה נעים ונאות  
מאד מצב השמחה, מילוי הרצון והשעשוע,  
בדברי תורה וחכמה. אמנם חלילה להיות  
בהולים על העונג הזה, שהוא הצד החיצון של  
החכמה". "השמחה והעונג... מתנת אלהים זאת  
אינה נתונה כי אם לאותם שכבר יגעו הרבה".  
"וזוהי חובת המתחיל - לדעת שהוא צריך  
להגיע אל התוך, אל העומק שבתורה, ושעבורה  
צריך הוא להיות מוותר הרבה משמחת לבבו  
ועינוגיו הטבעיים" (שם קא).

"התלמיד המתחיל, עליו לקבל את העול ולהכיר  
ערכו כי עדיין לא בא למדה זו שתהיה לו דעת  
התורה ודרישתה לשעשוע, כי אם ליגיעה" (שם  
קב). וגם "הרב עצמו אף על פי שמדת השמחה  
נאותה לו שהיא מרחבת נפשו... גם לו נצרכת  
אותה המדה של כובד ראש" (שם קג).

## רבנו

לא זכינו להכיר את מרן הרב זצ"ל, "אביהן של  
ישראל, מורה הדור והדורות", כלשון רבנו  
(לנתיבות ישראל א, סה). אך זכינו לפגוש בחרדת  
קודש את רבנו הרב צבי יהודה זצ"ל, השליח  
האלהי המיוחד להופעת אור התורה והקדושה  
בתוך הדור והדורות של תקומת העם בארצו  
בעצמותו המדינית והרוחנית. רבנו תמיד היה  
שמו, בשמחה פנימית טהורה ומאירה, ויחד  
עם זה מלא כובד ראש ורצינות נוראה.

הרב שלמה אבינר  
רבה של בית אל ת"ו  
וראש ישיבת עטרת כהנים בעיר העתיקה

בקשת הרב, מהרב מאיר חי עוזיאל להודיע לרב פראנקו אודות מני המשגיח  
להפרשת תרומות, מעשרות ושאר המצוות התלויות בארץ.

אדר תרע"ג 1913

אברהם יצחק הכהן קוק  
רב ואב"ד  
עיה"ק יפו והמושבות ת"י.

ב"ה.  
פתיק יפו ת"י. יום ה'... א"ה... ישת תרע"ג...  
ב' יק"ו הרה"ג כל סוג' עוזיאל נ"י  
ה' פע"ק וא"פ מ"ו

אבקש מכל אחינו יושבי הסיימות ת"ק הערים והיהודים,  
וסכל היפשי התורה שנוגע להם ענין השמיטה שהיה' בשנת ה"ר  
ע"ן הבעל"ב, שיקריבו להודיעני, כל אחד סמה שיזדמן לפניו  
ספיקות ושאלות, במדרי ההגדרה בעבודת ההגדרה, וכל ההלכות  
הסדרים השייכים לזה, כשנה הנ"ל הבעל"ב ע"פ דין הו"ח"ק, בן  
ימינו נא להודיעני כל מה שאפשר במדרי העבודה, ואופני  
מעשיהן, ומדרגת נחיצתם למצב הישוב, כי כל ידיעה שתודע לי  
בוה בסודם ואפשרי, תהן לנו אפשרית לברר יפה את הענינים  
כאופן שהיו מסודרים לפנינו בנה"י בבא תיר ההודאה שגזרם  
להלכה ולמעשה.

וד' יקים אותנו מהרה לו לעם על אדמת קדשו ויולך אותנו  
קוססיה, כבוד רב ובברכה ר' מציון, באהבה אמן  
הק' אברהם יצחק הכהן קוק  
עבר לעם קדוש על אדמת הקודש פה עיה"ק יפו והמושבות תובב"א

י"ח אדר ב' תרפ"א  
נכבדי שכונת מאה שערים מבקרים את נשיא הרבנות הראשית הרב קוק,  
ומסורים לו לרגל תבחרו מגילה יפה ומצויירת.

נכבדי שכונת מאה-שערים בקרו בחג הפורים  
את נשיא הרבנות הראשית הרה"ג קוק, וספרו  
לו "בחר רבנות", סגלה יפה ומצויירה. הרב יוסף  
אפשטיין, סוקני השכונה, נאם נאום יפה בבית הרב.

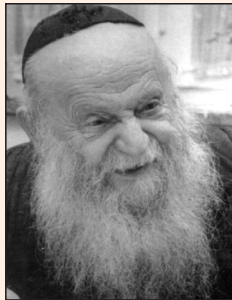


לפרטים נוספים ניתן לפנות למרכז התיעודי ב"בית הרב".



## ירושלים במשנתו של רבנו הרצ"ה זצ"ל

עלה לגנזי מרומים י"ד אדר תשמ"ב



כלפי שמיא בבחינת כוחי ועצם ידי. רבנו, בהסתמכו על דברי הר"ן הנ"ל, דווקא ראה באור חיובי את ההשתתפות במצעד צה"ל, וטען שהמצעד כשלעצמו הנהו "חומר גולמי", תלוי מה רואים בו, איך מבינים אותו ואיך מתייחסים אליו, דווקא אנו, אמר רבנו, בני התורה, צריכים לבוא ו"לקדש" ו"לרומם" את מצעד צה"ל, ולדעת שאכן כוח ועוז ועוצמה וחיל גדול אנו רואים כאן, אבל מבט מעמיק, מבט האמונה, מבטו של איש האמונה, יודע לראות ולהבחין ולהכיר ואף לפרסם ולהודיע כי "ד" אלוקינו הוא הנתן לנו את כל הכח הזה ואת כל החיל הזה", החיל והחוסן

לחי עולמים.

וכך פירש רבנו את הפסוק "לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ד' צבאות. ופירש, לא נאמר כאן לא בחיל ולא בכח כי אם ברוח, אלא "כי אם ברוחי". כלומר גם החיל וגם הכח כל אחד מהם ברוחו של הקב"ה הו!

### ד. איפה חברון שלנו השכחנוה?

מלחמת ששת הימים, כיבוש יהודה ושומרון וסיני והגולן הזדמנו באופן מאוד יחודי אצל רבנו, עד כדי שהיה מי שאמר "שרבנו צפה ברוח קודשו את המאורעות העומדים לקרות", ומעשה שהיה כך היה: ביום העצמאות תשכ"ז - שנת ה"ט למדינת ישראל, כחודש לפני מלחמת ששת הימים, התקיימה מסיבת יום העצמאות בשיבת "מרכז הרב" כמנהגה מידי שנה בשנה בשיאה של המסיבה רבנו, נשא דרשה רחבה ובאחד הפרקים של דבריו סיפר בסערת רוח איך קשתה עליו שמחת היום של החלטת האומות המאוחדות על הקמת המדינה, קשתה עליו בגלל ההחלטה על חלוקת ארץ ישראל. ובסערת רוחו ובזעקה נפשית הקרובה לבכי הרעים רבנו בקול רם: "את ארצי חילקו, ואיפה חברון שלנו - האנחנו שוכחים את זה? ואיפה שכס שלנו - האנחנו שוכחים את זה? ואיפה יריחו שלנו - איה הנשכחתי!" והנה לא חלפו ימים רבים, פחות מחודש, ואותם המקומות חזרו לרשותנו ולבעלותנו המדינית. וכתב אחד התלמידים: "פלאות הדברים שנאמרו אז חופפים את פלאות המעשים שנתרחשו במלחמה ומסעירים את הנפש בחזון אמת שבהם".

מאורע ייחודי זה רשמו רבנו ביומנו האישי ועתה נדפסו הדברים בספר "אור לנתיבות" במוספים שבסוף הספר. רבנו מצא קורת רוח מרובה מהעובדה שבין החיילים שלחמו במלחמת ששת הימים ואף בין הלוחמים שבחטיבת הצנחנים ששיחררה את ירושלים היו תלמידיו, תלמידי ישיבת מרכז הרב, שהיו דבקים, ברב, בדרכו ובשיטתו.

### ה. והנצח זו ירושלים

במאמרו "והנצח זו ירושלים" מדגיש רבנו את משקלה העצום של ירושלים בתחייתנו הלאומית (הדברים נכתבו בשנת תשי"ז). את ביטויים של חז"ל כי "ירושלים מקודשת מכל ארץ ישראל" מפרש רבנו שירושלים מקודשת מתוך כל קדושת הארץ. ובלשונו: "ירושלים מקודשת מכל ארץ ישראל", לא זו בלבד במס היתרון, שהיא מקודשת יותר מכל הארץ, אלא גם זו במס היחס, שהיא מקודשת מתוך כל הארץ... מתוך ראשית התאחזותנו בארצנו... אנו מגיעים אל בנין בית הבחירה".

"ירושלים מאחדת את כל כלל ישראל, בירושלים הבנויה כעיר שחבורה לה יחדיו וכולנו כאיש אחד חברים בה. המלכותיות שבה והמקדשיות שבה", הם קובעים את מקומה בסולם ערכים אחר מעל לקריעת ים סוף ומכת בכורות ומתן תורה וכמשנתו של ר' עקיבא "הגדולה זו קריעת ים סוף והגבורה זו מכת בכורות והתפארת זו מתן תורה והנצח זו ירושלים".

### ו. הכותל - אבנים לבנות

בחבורת סיני בשנת תרצ"ה הופיע מאמר בשם "מאחר כתלנו" מאמר זה כתבו רבנו הרב צבי יהודה זצ"ל, ובטעות נתייחס המאמר לאבני המשך בעמ' 2

פעם שאלתי את רבנו מה בין יום העצמאות ליום ירושלים? והשיב לי מן הרב צבי יהודה קוק זצ"ל, בהסתמך על הפסוק משירת הים, ואמר "נחית בחסדך עם זו גאלת" - זה יום העצמאות, "נחלת בעזך אל נוח קדשך" - זה יום ירושלים!

### א. נחלת בעזך אל נוח קדשך

אכן שירת הים היא שירת האמונה הגדולה, ו"יאמינו בד' ובמשה עבדו, אז ישיר משה ובני ישראל". מתוך הכרת המציאות של הנס הגדול שיד ד' עשתה כל זאת, שהקב"ה הוציאם מעבדות לחירות והצילם ממות לחיים. ומתוך האמונה הגדולה באה ההודאה לד' בשירה. כך אף בזמננו זה. ולא בכדי קבעה הרבנות הראשית לירושלם בסדרי התפילה גם ליום העצמאות וגם ליום ירושלים, לומר את שירת הים שבשחרית פסוק בפסוק. בשירת הים קיימת ההבחנה "נחית בחסדך עם זו גאלת" "ניסי תש"ח, הקמת המדינה, הפתח הגדול לקיבוץ גלויות, להרחבת מצוות יישוב ארץ ישראל, פתח לאתחלתא דגאולה של "אין בין עולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד", כל אלה באו לנו בחסד ד' על עמו ונחלתו, עם שעליו אומר הפסוק "עם זו יצרת לי תהילתי יספרו". והרי זה בבחינת "נחית בחסדך עם זו גאלת".

אבל הגאולה הולכת ורבה ומתקדמת. מלחמת ששת הימים התנהלה בגבורה קרבית, במלחמה, בתכחוס צבאי רב, היא התנהלה בעוז, והקב"ה הביאנו אל "נוח קדשך", אל הר הקודש בירושלים, והרי זה בבחינת "נחלת בעזך אל נוח קדשך".

### ב. כח מעשיו הגיד לעמו

ירושלים נכבשה בכ"ח באייר, אי אפשר להמלט מלהבין את המושג כוח הטמון כאן. המלה כוח רומזת לכוח הצבאי, לאותו עוז. ורבנו הדגיש וחזר והדגיש את הרעיון הנפלא אותו יסד רבנו נסים (הר"ן) בדרשותיו.

וכך כתב רבנו באגרתו לכ"ח באייר תשכ"ח וחלק מהדברים נדפסו בפרק מ"ו מספרו "אור לנתיבות": "נזכרנו כי ד' אלוקינו ריבון העולמים והדורות נותן לנו כח לעשות חיל, נשגבנו ואמרנו כמצוות התורה בתוקף תודעתנו, כי כוחנו ועוצם ידנו עשה לנו את החיל הזה, לישראל אורייתא וקוב"ה".

והנה הביטוי כוחי ועוצם ידי משמעותו בשימוש הרגיל לכפירה בד', לאמירה כי לא ד' פעל ועשה אלא האדם בעצמו. וכפי שהתורה מתבטאת בתוכחת מוסרה בפרשת עקב "ורם לבבך... ואמרת בלבבך כחי ועוצם ידי וגו', וזכרת כי ד' אלקיך הוא הנותן לך כח לעשות חיל". והנה הר"ן בספרו דרשות הר"ן שואל מדוע התורה אינה חוזרת ואומרת: וזכרת את ד' אלוקיך שהוא עשה את החיל הזה, אלא מוסיפה "כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל", כלומר מותר לו לאדם לומר כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, ועליו לזכור ולהוסיף ולבאר כי ד' אלוקינו הוא הנותן לו את הכוח הזה לעשות חיל ולצלוח במלחמה בכוחו ובעצמת ידו. אף האברבנאל שם כותב: "כי עם היות שחכס ועוצם ידיכם עשה לכם את החיל הזה, מי נתן לכם אותו כח ועוצם ידי...כי אם השם יתברך...ולכן אין ספק שהשם יתברך הוא שנתן לך כח לעשות חיל".

### ג. המצעד הצבאי ביום העצמאות

יסודו זה של הר"ן בדרשותיו. הנחה את רבנו ביחסו למצעדי צה"ל שהתקיימו ביום העצמאות. כזכור, היו שנים שצבא ההגנה לישראל ערך מצעד ביום העצמאות באחת מערי ישראל, מצעד שכולו מפגן של כוח צבאי. הרבה רבנים וגדולים מישראל הסתייגו מן המצעד וראו בו כעין הפריזה בהישענות על הכוח הצבאי ואף חס ושלום כעין התרסה

עלון חדשי בהוצאת "בית הרב"

רח' הרב קוק 9, ת.ד. 6275, ירושלים 91062

טל' 02-6232560 פקס' 02-6242908

betharav@zahav.net.il • www.moreshet.co.il/beit-harav

עריכה: שושנה רייך עיצוב גרפי: אופירה קרקובר

# מגד ירהים

